

FORD JE MOJSTER V ZVLAČNIN POTEZAH

Deset tisoč delavcev je odslovil, da je najel 16,000 delavcev po nižji ceni. — Kapitalistični listi molče o takih potezih.

Detroit, Mich. — Med tem ko so bili časniki polni vesti, da so Fordovi delavci, ki imajo njegove vlošne certifikate, prejeli po osem od sto obresti, je Ford Motor kompanija odredila po znani in tipični Fordovi strategiji, da se deset tisoč delavcev črta na plačilni listi par dni pred Božičem in se nadomestijo s 16,000 delavci po nižji ceni. Tako namreč izjavljajo delavci v podjetju River Rouge.

Izprememba se je izvršila, ne da bi bilo deset tisoč delavcev kaj posvarjenih. S pomočjo takih manevrov postaja Ford Motor kompanija bogatejša. Šestnajst tisoč delavcev dela zdaj skozi osem ur za tako veliko plačo ali pa še nižjo kot je prej delalo deset tisoč delavcev. Odslovljeni delavci so samo prejeli listke, da nimajo nobene pritožbe proti Fordovi družbi. Vsakemu delavcu je znano, da ne dobi več dela, ako neče podpisati tega listka. Ti listki ščitijo Fordovo družbo pred preiskavami in odškodninskimi tožbami.

16,000 delavcev je bilo najeti, ne da bi vedeli, da je bilo pri zadnjih vratih odpuščenih deset tisoč delavcev. Vesti o tej izmenjavi delavcev niso zagledale belega dneva v kapitalističnih listih. Ti listi so le poročali o Ford Motor kompaniji, da je izplačala po osem od sto obresti na vlošne certifikate, ki jih imajo delavci. Ko je kompanija izvedla to napravo, je približno trideset tisoč delavcev vrnilo del svoje mezde kompaniji, da jo je ona lahko rabila. Od tega so imeli delavci zelo majhen dobiček. Kompanija je nehala v mesecu aprilu prodajati te certifikate. Stopnjevanje jih je pričela še umikati. V mesecu aprilu so imeli delavci teh certifikatov za \$25,000,000, zdaj jih je pa zunaj samo še za \$21,800,000.

Kongres se je vrnil na delo; važne predloge

Znižanje davkov, svetovno sodišče in vojna posojila so na dnevnem redu ta teden.

Washington, D. C. — Kongres se je vrnil z božičnih počitnic. Zakonodajno delo, ki je na dnevnem redu ta teden, obeta zanimive in zelo vroče debate. Senat se bo bavil z davčno predlogo, resolucijo o vstopu Združenih držav v mednarodno sodišče in ratifikacijo pogodb glede odplačevanja vojnih posojil z Italijo in drugimi evropskimi državami.

Administrativni krogi priznavajo, da bo debata o svetovnem sodišču trajala najbrž ves mesec in do glasovanja težko pride pred koncem zime.

Druga važna zadeva, s katero se bo počel kongres, je udeležba Amerike na mednarodni razorožitveni konferenci v Evropi. Poročilo svojo željo glede tega v Predsednik Coolidge vsekakor posebni poslanici.

MEZDNO GIBANJE STAVBINSKIH DELAVCEV V NEW YORKU.

New York, N. Y. — Stavbinski delavci ostanejo na delu, dokler pogajanja niso končana. Podjetniška organizacija je pri volji priznati en dolar povišanja mezde na dan o ostalih petdesetih centih pa naj določi razsodišče. Stavbinski delavci, organizirani v sedem in tridesetih lokalnih unijah, zahtevajo \$12 mezde na dan za rokodelce, za pomočnike pa deset dolarjev na dan.

Pregled dnevnih dogodkov

AMERIKA.

Pri pogajanjih med rudarji in podjetniki še ni načrta za podlago zedinjenja.

Delo v kongresu po počitnicah. Dasi je preveč premoga, podjetniki odpirajo še nove rudnike. Ford se je poslužil zvijačne poteze proti delavcem.

Politični vpor se širi po vsem zapadu.

Coolidgeva administracija bi rada preprečila pikete pred inozemskimi legacijami.

V Chicagu so zavohali ogromno skladišče narkotičnih strupov.

PO SVETU.

General Pangalos je proklamiral svojo diktaturo Grkom.

Rumunski prestolonaslednik Karol je izjavil, da je bila njegova odpoved izsiljena.

Katastrofa povodni po Nemčiji in Belgiji.

V bombnem atentatu je perzijski kralj izgubil obe nogi.

Troekij zopet dobiva moč v Rusiji.

Ali se rudarska konferenca razbije?

Zastopniki rudarjev izjavljajo, da novega načrta ni in kompromis na podlagi arbitraže je nemogoč.

Scranton, Pa. — Člani rudarske organizacije, ki zastopajo rudarje v skupnem lestvičnem odboru, so v nedeljo izjavili tukaj, ko so se vrnili iz New Yorka na kratek odmor, da pogajalci v New Yorku nimajo nobenega načrta, na temelju katerega bi se mogli zediniti. Iz te izjave se lahko sklepa, da se konferenca mogoče razbije in stavka rudarjev, ki je zdaj v petem mesecu, se bo nadaljevala do spomladi. Rudarski zastopniki pravijo nadalje, da kompromisa na podlagi arbitražne točke v pogodbi ne bo.

Katastrofa povodni v Nemčiji in Belgiji

Doline in ravnine ob Reni in Meusi so jezera. V Franciji še dežuje in reke rastejo.

London, 4. jan. — Danes je prišla vest iz Budapešte, da je čez tisoč oseb utonilo v poplavljenih krajih na Ogrskem in Sedmogrskem. Donava in Tisa se še vedno razliva.

Coblentz, Nemčija, 4. jan. — Obsežne doline in ravnine ob reki Reni od Kolina do Coblenza so danes jezera. Mnoge vase in manjša mesta ob reki so popolnoma pod vodo; tudi strehe hiš so zalite. Neštete lesene hiše, strehe, kašče, hlevi in garaže, ki jih je voda dvignila s temeljev, plavajo po vodi med trupli utopljenih živine, drevni, pohištvo in drugim uničenim imetjem nesrečnih prebivalcev. Cela polja in vinogradi so poplavljeni, in kadar voda upade, bodo pokriti z debelo plastjo peska in druge naplavine, kar znači, da je uničena ozemina in delo na polju za pozni za več mesecev. Škoda je silno velika.

Prebivalci, ki so se rešili, so začasnno nastanjeni v vojaških barakah in šotorih. Beda med njimi je nepopisna. Največja poslopja v Coblenzu so poplavljeni do drugega nadstropja.

Haag, Holandija, 4. jan. — Povodenj v Holandiji še vedno raste. To je najhujša povodenj v zgodovini Holandije. Vlada je mobilizirala vojaške čete in pomorščake za reševalno delo v poplavljenih krajih.

Pariz, 4. jan. — Neprestano deževanje zadnjih dni je napolnilo Parizane z novimi skrbmi. Reka Sena zopet narašča in mnogi nižji deli mesta so pod vodo. Ogromne pokrajine v Franciji in Belgiji so poplavljene tri čevlje visoko.

ADMINISTRACIJA BI RADA ODPRAVILA PIKETE

Nova predloga bi prepovedala piketiranje pred tujemskimi legacijami. — Tak zakon bi branil pred demonstracijami legacije, katerih vlade so teroristične.

Washington, D. C. — Predsednik Coolidge prihaja s pomočjo svojih treh komisarjev, ki jih on imenuje, za podporo zakona, ki prepoveduje razpostavljanje straž ali piketov v glavnem mestu. Predloga je veliko bolj ozkostrana kot kongresnika Blanton iz Texasa, ki je poznan kot zagovornik interesov Narodnega društva tovarnarjev.

Značilno je tudi, da predloga prepoveduje mirno piketiranje pred tujimi poslatništvi in legacijami. To je polkus, da se ščiti poljski, ogrski, bolgarski, italijanski in drugi diplomatje terorističnih vlad pred demonstracijami simpatičarjev v Ameriki. V minulem letu sta bili prirejene dve taki demonstraciji proti ogrski in poljski legaciji.

Predloga ima dalje namen zaščititi demonstracije pred hišami javnih uradnikov in tujih poslatništvi in legacij. Ta predloga se da tako tolmačiti, da bi ženska stranka ne mogla piketirati Bele hiše, ko je demonstrirala za žensko volilno pravico, ako bi že takrat imeli tako postavbo, ko se je to zgodilo.

Pred zbornico sta dve predlogi. Blantonova določa denarno globo od \$50 do \$200 ali od pet do trideset dni zapora, predloga uprave pa le \$20 denarne globe in do šestdeset dni zapora.

Piketiranje se definira, da ga izvrši oseba, ki s krikom ali napisi želi vplivati na druge osebe.

Coolidgevi komisarji so za Blantonovo predlogo ne glede nato, da Claytonov zakon dovoljuje piketiranje.

Senatorji, ki ne pripadajo k stari gardi, bodo tej predlogi priredili gorak sprejem, ko pride v senatu na dnevni red.

Cankova bolgarska vlada je padla

Na Bolgarskem morda pride odidih v persekucijah delavcev in kmetov. Na krmilo pride demokratska vlada.

Dunaj, 4. jan. — Brzojavka iz Sofije se glasi, da je ministrski predsednik Cankov z vsemi svojimi ministri vrad podal ostavko, katero je kralj Boris takoj sprejel. Boris je nato povabil demokratskega voditelja Ljapševa, naj organizira novo vlado.

Cankova diktatorska vlada, ki je bila sestavljena iz generalov in profesorjev najreakcijskejšega tipa, se je majala že nekaj mesecev. Naprednejši elementi, ki bi radi sklenili mir s kmetasko stranko, so stalno pritiskali na kralja za omiljenje režima. Znano je tudi, da je Jugoslavija pripravljena na alijanco in celo na unijo z Bolgarijo, toda Cankov je bil proti temu in sploh je bil v večnem prepiru z beogradsko vlado. Pričakovati je, da se zdaj izvrši preobrat v odnosih med Bolgarijo in Jugoslavijo.

IGRANJE Z ZDRAVJEM DELAVCEV.

New York, N. Y. — Sedem delavk in štirje delavci so omedleli, ker so v vase vdihavali strupene pline v krojaški delavnici, ki so prihajali iz gorale pod njo. Stroji petnajstih avtov so se obračali, da se segrejejo. Plin, ki so ga izpuhali, se je dvigal kvilsko in prodiral v delavnico. Delavci v gorah niso trpeli, ker je bila gorala opremljena z ventilacijo.

Pangalos proklamiral diktaturo na Grškem

Evropa je dobila novega diktatorja, ki pravi, da bo v par mesecih organiziral največjo armado na Balkanu. Takoj je deportiral 400 komunistov.

Atene, Grška, 4. jan. — General T. H. Pangalos, ki je bil zadnjih šest mesecev premijer, se je večeraj proklamiral za diktatorja grške republike. Diktaturo je razglasil na vojaškem banketu rekoč, da njegova vlada se ne bo več zanašala na parlament, temveč samo na oboroženo silo. Nameravane volitve senatorjev se ne bodo vršile. Dalje je rekel, da reorganizira bojne sile tako, da bo v par mesecih grška armada najmočnejša na Balkanu in grška mornarica bo dominirala vzhodno stran Sredozemskega morja.

Banket je priredila republikanska garda, ki je navdušeno sprejela Pangalosovo proklamacijo. Vojaške posadke po vsej Grčiji so poslane brzojavne čestitke diktatorju. Kakor izgleda, je večina grškega ljudstva indiferenta napram najnovejšemu puču na Grškem. Vse kaže, da bo diktator še te dni zatrl demokratsko časopisje, ki piše v prilogi Venizelosovi liberalni stranki.

Pangalos je v svoji proklamaciji obtožil grško zbornico, da je zakrivila poraz grške armade v Smirni in vse druge krize, ki so teple Grško zadnjih par let. Grški parlamentarizem je bil največja nesreča za grški narod, je dejal diktator.

Pangalosoza vlada je v soboto ukazala izgnati 400 grških komunistov na Egejske otoke. Obtoženi so bili, da so skušali organizirati propagando v armadi in mornarici.

Skrivščak narkotičnih strupov iščejo

Našli so podzemski labirint, pa ne skrivščak. — Dve osebi aretirani. — Iskanje se nadaljuje.

Chicago, Ill. — Zvezni detektivi so aretirali Grka William Mouzakiotisa in dr. Jack Mosea. Detektiva Patrick Roche in Clarence Converse sta odkrila volik labirint pod Grkovo hišo, ko sta ga aretirala. V Grkovi kleti so hodniki vodili križem. Preiskali so vse hodnike, toda narkotičnih strupov niso našli, dasiravno so v kleti odkrili posodo, v kateri so bili narkotični strupi kot heroin, morfin in drugi. Ko so Grka izpraševali, kje ima strup, se je delal nedolžnega kot novorojeno dete.

Detektivi so Grka zasledovali od že od meseca marca lanskega leta. Detektiv Roche je prišel na sled, da narkotični strup pošilja iz Carigrada pod znakom, da so v zavoju ribe. V Carigradu je bila na delu skupina tihotapev, katerim je bil na čelu neki Nicholas Stevenson, Grkov svak. Strup je prišel iz Nemčije v Carigrad. V Carigradu so ga dali v nove zavoje in jih deklarirali, da so v njem ribe. Ribe so pa bile poslane v Združene države pod kolninskim pečatom. V tem času odkar je Roche preiskaval to afero, je bilo iz Carigrada poslano toliko strupa, da je imel v Ameriki vrednost dveh milijonov dolarjev. V New Yorku je bila pošiljatev razdeljena. Tri zaboji te vrste "rib" so ostali v New Yorku, drugi zaboji so pa bili odposlani v Chicago.

Na sled v Chicagu so prišli na ta način, da je neki detektiv kupil pri zdravniku Mosesu 26 unci heroina. Na to je sledila aretacija. Policija pač sodi, da sta zdravnik in Grk bila v kompaniji. Ena unca heroina stane v Carigradu \$2.50 do pet dolarjev. V Ameriko se lahko importira ena unca heroina za \$27.50, ako se posluži pošiljatelj poti, po kateri se pošilja.

ZAPADNI UPOR PROTI GARDI SE SPET ŠIRI

Političarji zopet opazujejo zapad, kaj se tam godi. — Politični vpor se širi notri dol po dolini Mississippi.

Washington, D. C. — Politični Washington sedi zopet ob večerih in ima svoje oči obrnene proti zapadu, kjer se širi lakra političnega vpora, ki sta jo zanetila Brookhart in pokojni La-Follette, v velik požar, ki se širi dol po dolini Mississippi. Konferenca za konferenco je osvojila "socialistični" predlog, da naj federalna vlada pospešuje eksportno korporacijo, kot vladno agencijo, ki garantira ameriškemu farmerju pošteno ceno za njegove produkte. Bankirji v koruznem pasu se hočejo postaviti na čelo tega gibanja. Ali farmerske organizacije jih odklanjajo. Brookhart kliče farmerjem v spomin, da so bili banirji tisti element, ki je farmerkim produktom vzel v letu 1920 vrednost za dvajset milijard dolarjev.

Kakšna izvozna korporacija se ustanovi je seveda odvisno od razširjenja političnega vpora na zapadu. Zdi se, da bo administracija privolila v vse, ko bodo končane počitnice ob praznikih, da pomiri politični vpor in tako zopet dobi politično vodstvo, ki ji zdaj uhaja iz rok.

Senator Wheeler je na banketu, ki je sledil po dvadnevni razpravi o zaščiti colnini, žel slien aplavz, ko je ožigosal "mater trstov" zaradi izkoriščanja delavcev in farmerjev. Izjavil je, da je zaščitna colnina največje davčno breme. Naglasil je, kakaj Coolidgeva administracija tako molči o tem predmetu, ko je vendar vodila propagando za znižanje direktnega davka krišem dežele. Zakaj ni administracija povedala, kdo bo imel največ koristi od takega davčnega znižanja.

Večina strankinih glavarjev zdaj vidi, da je Coolidge privrženec v defenzivi, odkar so prišli na dan znani Daughertyjevi oljni škandali.

Bomba odrgala nogi perzijskemu kralju

Napad na novega perzijskega vladarja je bil izvršen v soboto. Vest še ni uradno potrjena.

London, 4. jan. — Brzojavna vest iz Bagdada se glasi, da je bila v soboto vržena bomba v novega perzijskega kralja, ki je bil prej Riza kan, v Teheranu. Bomba je odrgala vladarju obe nogi. Vest še ni uradno potrjena.

MUSSOLINI JIH BO ŠE SLISAL.

Washington, D. C. — Senator Borah je bil predsednikov gost pri izrednem obedu v Beli hiši dne 29. decembra. V političnih krogih sodijo, da je predsedniku povedal, da se naj italijanska dolgovna pogodba ne odobri, ker je Mussolini izjavil, da bo z orožjem skušal razširiti meje sedanje Italije.

Senator Reed iz Misourija se pripravlja za nov govor o italijanski diktaturi, v katerem bo povedal, kakšne važnosti je ta diktatura za Ameriko. Reedov namen je poraziti Mussolinijevo prizadevanja v Ameriki.

Teri se pošilja ribe. Ko je heroin enkrat v Ameriki pa vrže ena unca od \$500 do \$700. Ako strup zredijo z mlekom, pa dobe za eno unco tisoč dolarjev. Krošnjarji, ki prodajajo ta strup od hiše do hiše, seveda le svojim stalnim odjemalcem, pa računijo še več.

Afera kronprinca Karola trese Rumunijo

Karol je v svoji izjavi v Milanu namignil, da njegova odpoved je bila izsiljena. Poročila o zarotah, nameranih pučih in drugih senzacijah.

Milan, Italija, 4. jan. — Rumunski kronprinc Karol, ki stane že več kot mesec dni v tukajšnjem hotelu De La Ville s lepo rumunsko židinjko Magdo Lupescu, je večeraj dal plemenito izjavo časnikarim poročevalcem, ki so oblegali njegovo stanovanje. Rekel je, da vsa poročila, razen uradnih, o njegovi aferi so zlagana in prihajajo iz njemu sovražnih virov. Iz njegove izjave je razvidno, da njegova odpoved vseh pravic do rumunskega trona, ki je bila uradno objavljena zadnji petek v Bukarešti, ni bila prostovoljna.

Karol je imel dnevne avtomobilske izlete iz mesta z Magdo in obiskoval je opere, toda 30. decembra se je zaprl v svoje sobe in noče pustiti nikogar k sebi. Poleg Magde so s njim njegov pobočnik, polkovnik Gideacu, star prijatelj George Magur in žurnalist Luca. Magda, ki je stara okrog 30 let in krasotica lepih rdečih las ter plavih oči, je hči židovskega trgovca iz Jasi in ločena žena rumunskega častnika.

Rim, 4. jan. — Iz Milana poročajo, da rumunski kronprinc Karol, ki se je odpovedal prestolu, kmalu odpotuje v Ameriko, kjer postane filmski igralec. Karol je izurjen aviatik in motorni mehanik.

Bukarešta, 4. jan. — Afera kronprinca Karola je stresla rumunsko državnost in politične kroge kot eksplozija največje bombe. Listi so polni senzacijskih vesti. Med drugim poročajo, da se bo Karolova druga žena, grška princesa Helena, postavno ločila od njega. Njegova prva žena Zizi Lambrino, plebejka hči nekega generala, s katero ima Karol dva otroka, ni priznava v tej aferi. Druga vest se glasi, da se je Karol zato odpovedal, da bo lažje vodil gibanje za strmoglavljenje sedanje Bratanove vlade in monarhije ter za ustanovitev rumunske republike, katere bo on morda prvi predsednik.

Troekij se vrača k voljavi in moči

Izvoljen je bil v politični biro, ki je najvišja oblast v Rusiji. Kamenev je pa propadel.

Moskva, 4. jan. — Leon Troekij, bivši vojni komisar, je bil izvoljen članom političnega biroja ruske komunistične stranke. Ta biro je organ najvišje direktive v sovjetski Rusiji. Leon Kamenev in G. Sokolnikov, komisar financ, sta propadla pri volitvah. Namesto Kameneva je bil izvoljen Vorohilov, novi komisar rdeče armade.

Izvolitev Troekija in poraz Kameneva znači, da je nova struja ruskih komunistov, ki pobija Zinovjevov element, prodrla na celi črti.

DELAVČEVE DIVIDENDE.

Pennacola, Fla. — Število delavskih žrtv sobotne eksplozije v tukajšnji tovarni Newport Tar & Co. je naraslo na petnajst. Trije delavci so v nedeljo umrli v bolnišnici.

IZKORIŠČANJE SLUŽKINJ.

Boston, Mass. — V dnevniku "Boston Globe" piše neka služkinja, da se služkinjam ne izplača delati trdo, ker za njih delo ne žanjejo nobenega priznanja. Poročala je, da je najhujše delati za bogate ljudi, kajti ti zahtevajo veliko dela za denar, ki ga plačajo. Kadar služkinji vlad delo pride slabo, pravijo, da je služkinja lena.

December: Zima. Velika kam-
anja za frančiškanski dnevnik.

peljali v Kairo s posebnim vlakom pod močno vojaško stražo. Tutankamenova mumija je ostala v grobnici v Luxorju.

NAROČITE SI KNJIGO

DELAJSKE NOVICE

(Federal Press.)

Pažar v rudniku ustavi delo.
Vincennes, Ind. — "Tipet" in nakladalne barake pri premogovniku Indian Creek v Bicknellu so gorele zadnja sobota. Škoda znaša \$37,000 in 550 rudarjev je začelo izgubljati delo. Vzrok ognja ni znan.
Svilopredilci zapretili s stavko.
Paterson, N. J. — Unija delavcev in delavk v tukajšnjih svilopredilnicah je naznanila, da 1200 delavcev zastavka, ako delodajalci ne vrnejo osemnurnika ali 44-urnega dela v tednu.

KAKO GOSPODARIJO PRIVATNI RIZNISKI INTERESI.

Premogovnikov je odprtih preveč, pa jih še odpirajo.

New York, N. Y. — John Walker predsednik Iliniojske delavske federacije, je govoril pred Ameriškim društvom za delavsko zakonodajo. Ob tej priliki je povedal, da odpirajo dvanaest premogovnikov, ki bodo največje dnevne kapacitete, da si ravno na drugi strani naglašajo, da je premogova industrija preveč razvita. To se godi zaradi tega, ker ni moč privatnih lastnikov omejati.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je govoril o položaju, v katerem se nahaja dandanes delavec, ako nepriznava ponesreči ali zbolji.

Leo Wolman, predsednik odseka za študiranje sedanjih razmer, ki ga je ustanovila organizacija krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers Union, je govoril o brezposelnosti in zavarovanju proti nji.

Stuart Chase je govoril, kako sedanji kapitalistični sistem potrati gospodari. Ako bi ne bilo tako velike potrate, ki delavci živeli v dvakrat boljših razmerah, kot žive.

NOVOSKOTSKI RUDAR OBTOŽUJE KORPORACIJO.

Montreal, Can. — Pred komisijo, ki preiskava razmere v premogovnikih Nove Škotije, se je izrazil Alex Stewart sledeče: "Mednarodni strokovni unioni zem ni odgovoren za nepokoj na premogovem polju Nove Škotije. Rudarji so imeli prav malo pritožb proti nižjim uradnikom. Samo politika višjih uradnikov korporacije je povzročila nepokoj."

British Empire Steel korporacija zvrta krivdo na rudarsko organizacijo United Mine Workers of America, ki je nasledila pred nekaj leti provincijalno delavsko organizacijo.

Stewart se je udeležil svetovne vojne. Rekel je, da je bil v sedmih deželah od leta 1914. Ali nikjer ni videl takih življenjskih razmer, kot na rtu Bretonu, ker človek potrebuje tukaj za sto odstotkov več, kot v deželah, v katerih je bil. Priporočal je nacionalizacijo premogovnikov kot od pomoč proti nepokoju.

POMILOŠČENJE ZA BORCE PROTI DIAZOVU TIRANIJU.

Texarcana, Tex. — Teksanska farmarsko-delavska unija se je obrnila na guvernerko Miriam Ferguson, za pomiloščenje Charlesa Clina, Jose Rangela in štirih drugih borcev proti mehiškemu avtokratu Diazu. Rangeli je prejel dvajset dni odpusta o Božiču, da je obiskal svojega vnuka po dvanajstih letih v ječi. Vsa izmed njih je obsojen na 99 let ječe, ker je bil ubit neki tekaški deputij, ko je prišlo do boja zaradi municije.

Dopust o Božiču je dovolila guvernerka.

Dr. Miller dobil ameriško znanstveno nagrado.

Kansas City, Mo. — Dr. Dayton C. Miller, profesor fizike v Clevelandu, je bil 2. t. m. nagrađen s \$1000 na zborovanju ameriških znanstvenikov v Kansas Cityju. Dr. Miller je po sodbi posebnega odbora za nagrado prispeval največjo pridobitev za napredek znanstva s svojo novo teorijo o premikanju etra. Na podlagi svoje teorije je dr. Miller izračunal brzino, s katero potuje vseмирje. Po njegovem računu potuje naše sonce 130 milj na sekundo.

RAZSODNIK ZMERJA RAZSODNIKA.

New Haven, Conn. — Motoristi, sprevozniki in drugi uslužbenci pri Connecticut kompaniji so imeli smolo, da ni bilo v razsodišču nepristranskega predsednika. Posledica tega je bila, da ne dobe povišane meze. Razsodnik James H. Vahey izjavlja, da je bil razsodiščni predsednik Charles Kleiner popolnoma brezbižen za uslužbenca. Obnašal se je tako, da omajal verjetnost priči, ki so bile zaslišane. Vahey pravi, da v štirinajstih letih njegovih izkušenj kot razsodnik še ni našel na tako nesimpatičnega človeka, kot je Kleiner.

Cestnoželjski uslužbenci so zahtevali povišanje meze, kompanija pa znižanje meze. Razsodba se glasi, da meze ostanejo kakeršne so bile, od dne 1. junija 1925 do 1. junija 1928. Izjemo tvorijo le uslužbenci, ki so na vozovih, na katerih je po en sam uslužbenec, ki opravlja delo motornika in sprevoznika. Tem se je meza prav malo povišala.

Dva stara okostenjaka izkopali v Arizoni.

Phoenix, Ariz. — Arheološki delavci, ki odkopavajo staro indijansko naselbino v La Cludadu pod vodstvom naravoslovnega muzeja v New Yorku, so zadnji teden izkopali dva okostenjaka prazgodovinskega človeka. Arheologi, ki nadzorujejo delo, smatrajo, da so kosti stare 2000 let. Poleg tega so našli večjo množino prevrtanih in izrezljanih školjk, lončenega posodja, košenih ostrin za puščice in kamenov za mletje.

Samomor bivšega šaha se zankuje.

Pariz, 4. jan. — Poročilo iz Prage, da je bivši perzijski šah izvršil samomor na Češkem, je bilo brez podlage. Eksšah se nahaja v Parizu živ in zdrav.

Vesti iz Jugoslavije

Smrtna kosa. — V Dobrunjah pri Ljubljani je umrl France Lipah, posestnik in trgovec, oče režiserja dramskega gledališča v Ljubljani. Frana Lipaha. — V Trpovljah je preminula v starosti 65 let Marija Perhave, roj. Hoeflerer, soproga lekarnarja g. Frana Perhave. — V celjski bolnici je umrl kaplan Franc Rop iz Petrovč, star 41 let.

Telefonska zveza Sušak-Beograd. Dela za novo telefonsko progo Sušak-Zagreb so dovršena. 12. dec. so se vršili poskusni razgovori, ki so imeli dovoljen uspeh. Nova proga se v Zagrebu zveže z direktno progo Zagreb-Beograd ter bo na ta način dobil Sušak direktno zvezo z Beogradom.

Izročitev avstrijskih arhivov. Že davno je bila sklenjena med Jugoslavijo in Avstrijo konvencija, po kateri nam ima avstrijska vlada iz dunajskih avstrijskih arhivov izročiti vse one listine, ki se nanašajo na kraje, ki so prišli pod Jugoslavijo. Izvršitev konvencije pa je našel vedno na nove zapreke, tako da smo do sedaj prejeli le nekatere manj važne listine, dočim se vse važnejše nahajajo še vedno na Dunaju. Da se zadeva pospeši in likvidira, je naročilo zunanje ministrstvo mariborskemu velikiemu županu dr. Pirkmajerju, da odpotuje na Dunaj in uredi z avstrijsko vlado vse podrobnosti glede izvršitve arhivske konvencije. Ta pogajanja se bodo vršila prihodnje dni. Prevzem naših listin bo nato preskrbel poseben odbor, ki bo imel svoj sedež najbrže v Mariboru.

Vlom v Ogijensku. V vinčarijo Josipa Larberja v Ogijensku se vlomili v noči neznani zlikovci ter odnesli veliko moške in ženske obleke, posteljnega perila več posod s svinjsko mastjo, kuhinjskega orodja, ogledalo, samovar ter nekaj dragovcnosti v skupni vrednosti 7500 Din.

Drobiž po 50 par v prometu. Kovani drobiž po 50 par pride te dni v promet v precejšnjih količinah. Drobiž je kovan iz iste kovine kakor kovani novi po 2 in 1 Din seveda je za polovico manjši kakor kovani dinarji.

Pažar v Kroplu. V Kroplu je izruhlil v podstrešju hiše delavca Matije Praprotnika požar. Ker so se v podstrešju nahajala

drva in druga suhljad se je ogenj močno razpasel. Le energični gasilni akciji in dejstvu, da so bile vse sosedne strehe pokrite z debelo plastjo snega, se je zavaljalo da se ogenj ni razširil na bližnje objekte. Škoda je znatna. Kako je požar nastal, ni znano.

Tragična smrt zagrebškega obrtnika. V nedeljo zvečer, 13. dec., je pri Zapršču skočil pod vlak zagrebški tapetnik in dekorater C. Belak. Vlak je njegovo truplo popolnoma razmeknil. Kolesa so mu šla čez obe nogi, razmesarila život in glavo. Belak je že 2 dni prej odšel iz Zagreba, ne da bi njegova družina vedela kam. Bil je duševno silno potrt. Nekaterim svojim prijateljem je že dalje časa tožil v težki duševni krizi. Silno ga je potrla zlasti deložacija iz lokala in stanovanja, vsled česar je začel v težke materialne razmere. V obupu je napravil končno sam konec svojemu življenju. Pokojni Belak je bil rodom Slovenec doma iz Šedna pri Savskem Brestovcu.

Zagonezna smrt. Truplo pokojnega posestnika Ivana Širnika iz Šiške, o katerem se je zdelo, da je umrl nasilne smrti, so prepeljali po odločbi državnega pravdnika v mrtvašnico k Sv. Krištofu, kjer je bila izvršena 15. dec. popoldne po sedmem zdravniku dr. Travnerju obdukcija. Raztelesenje trupla pa je pokazalo, da je bila konstatirana policijskega zdravnika dr. Avramoviča popolnoma pravilna, da je namreč umrl Širnik res na srčni kapi, oziroma na notranji izkrvavitvi, ki je nastopila vsled utrujanja srčne žile. Rana na glavi, ki jo je dobil pri padcu, ni v nikaki zvezi z vzrokom smrti.

Umrl v Ljubljani: Neža Urbančič, tobačna delavka v pek. 71 let. — Josip Perčič, sluga, invalid, 80 let. — Franciška Kavšek, vdova vladnega sluga, 67 let. — Marija Grad, hči tovarna delavca, 2 dni. — Ivan Širnik, posestnik, 66 let. — Sebastijan Markl, tovarniški delavec, 67 let.

Samomor učitelje. Dne 13. dec. zjutraj se je zastrupila v Linhartovi ulici št. 14 stanujoča 42-letna učiteljica Cecilija Kocbek. Legla je v posteljo, pod katero je postavila ogenj. Zgorela ji je že obleka in postelja. Prebivalci pa so ogenj opazili ter ga takoj pogasili. Ko so poklicali tudi rešilno postajo, je bila nesrečnica že mrtva.

Dr. Cerne, Ljubljana: Gospodarstvo Jugoslavije v letu 1925

Namenil sem se, čitateljem "Prosvete" podati za minulo leto pregled gospodarskega stanja Jugoslavije. Izbral sem najpomembnejše stvari in podatke, ki so večinoma uradnega značaja, jih opremil s pripombami, da na podlagi istih čitatelji v Ameriki lažje presodijo, v kakem položaju se nahaja gospodarstvo Jugoslavije ter da mnogi, kojim se vedno del njihovega srca visi na starem kraju, dobe vpogled v razmere, v katerih živimo tu v Jugoslaviji. Pričenjam z najvažnejšim, to je z našim denarjem, na katerem se predvsem pozna, kako tuji svet sodi o nas in kako cenil naše plačilno sredstvo. Da morem bolj poudariti razlike v vrednosti l. 1924 nasproti l. 1925, navedem v pomembnih mesecih tudi številke notice dinarja v Švici in sicer v mestu Zuerichu. Notica je vzeta prve dni meseca ter nam prikazuje sledeče številke, pri čemer je računana cena v švicarskih frankih za Din. 100 ali v santimih za 1 dinar. Številke prikazujejo to-le stanje:

	1925	1924
Januar	7.93	6.45
februar	8.45	6.70
marec	8.45	7.27
april	8.37	7.10
maj	8.60	7.02
junij	8.61	6.95
julij	9.02	6.42
avgust	9.30	6.50
september	9.21	6.72
oktober	9.18	7.17
november	9.20	7.55
december	9.20	7.54

Za pregled naj služi ameriškim čitateljem navodilo, da je bil dolar v Švici v minulemu letu povprečno 5.10 do 5.20 šv. frankov tako, da si isti lahko napravijo sodbo o vrednosti dinarja nasproti dolarju. Povprečno je

veljalo Din 100 na newyorški borzi v minulemu letu 160 do 180 centov ameriške veljave. Kakor razvidno iz gornje tabele, je jugoslovanski denar v zadnjih dveh letih stalno napredoval in je tudi zadržal svojo stabilno tendenco, ki je pogoj vsega ekonomskega razvoja.

Ta tendenca gospodarstva Jugoslavije se tembolj vidi na številkah trgovine, to je na našem izvozu in izvozu. Kakor v vsakem privatnem gospodarstvu, velja v glavnem tudi za gospodarstvo države, da mora gledati, la je uvoz iz tujine kvečjemu tolik, kolikšen je izvoz, da se torej ne zadolžuje, ampak da ima vedno terjatve proti inozemstvu, z eno besedo, da je njena trgovska bilanca aktivna. Stanje uvoza proti izvozu je bilo v zadnjih letih sledeče: Uvoz je bil v l.

Din	
1919	2.982 milijonov
1920	3.488 "
1921	4.122 "
1922	6.441 "
1923	8.309 "
1924	8.221 "
1925	4.602 "

Temu nasproti stoji izvoz v sledečih številkah:

Din	
1919	686 milijonov
1920	1.320 "
1921	2.460 "
1922	3.691 "
1923	8.048 "
1924	9.538 "
1925	6.706 "

Ako primerjamo uvoz posameznih let z izvozom, vidimo, kako se je krčevito trudila mlada država, da gori navedeno pravilo o večjem izvozu proti uvozu apravi v svoje gospodarstvo. V l. 1919 je bil uvoz za več kakor štirikrat tolikšen, kakor pa izvoz, kar je bilo umevno, ker je bila država po vojni opustošena in izčrpana, predvsem je bilo namoščiti vse zaloge, je bilo na novo vpostaviti tovarne, bilo je potreba obliči prebivalstvo, dobaviti hrano in sploh vpeljati redno gospodarstvo. V l. 1920 vidimo, da je uvoz še vedno nerazmeren proti izvozu, vendar pa je videti že, da je izvoz napredoval za več, kakor se enkrat toliko nasproti l. 1919. Seveda pa je še vedno za več kot dobro polovico manjši od uvoza. V l. 1921 in v nadaljnjih letih do l. 1923 se je razmerje med uvozom in izvozom silno zboljšalo, da končno v letu 1924 vendarle preseže vrednost izvoženega blaga ono uvoženega za preko 1,317 milijonov Din. Za l. 1925 dobe številka izvoza najbrže manjša, kakor pa je bila v l. 1924, vendar pa je videti, da bo tudi to leto trgovska bilanca aktivna, ker za ¼ l. 1925 dosežen v izvozu višji znesek, kakor pa to v razmerem času l. 1924. Da je aktivum naše bilance manjši je vzrok velika kriza, ki vlada v našem gospodarstvu. Kriza seveda ni omejena samo na Jugoslavijo, ampak tripi cela Evropa pod njo, kar se lahko razvidi iz številca nezaposlenosti, konkursov, ustavitve plačil številnih tvrdk, ki so se dosedaj mogle vzdržati, a jih je težak položaj, v katerem se nahaja naše gospodarstvo, vendarle zrušil. Kriza je objela celo srednjo Evropo in je posledica nezaposlenosti, visokih davkov, carin in odredb, ki so jih vpeljale države srednje Evrope, da uredijo svoje gospodarstvo ter da pridobijo svojemu denarju veljavo, katere dosedaj ni imel. Treba je bilo prenehati s hujšanjem bankovcev, ki so bili nepokriti in omejevali podjetja, ki so nastala takoj po vojni, da niso imela možnosti obstoja v rednih časih, ki so sedaj nastopili. Visoki davki, ki so posebno v starem kraju, to je v Sloveniji tako neznosni, da se morajo kmetje zadolževati, da smorejo isto, so prislili večje število obratov na ustavitve dela, druge pa na skrajšanja obratov na najmanjše delo in tako izzvali nezaposlenost. Ravno vsled izrednih razmer bo naša trgovska bilanca v minulemu letu samo za nekoliko aktivna, kar pa je verjetno, da se bo v l. 1926 spet popravilo. To pričakovanje je upravičeno, ker se morajo razmere ustaliti in vsa država dela na tem, da pride do konsolidacije.

Da smo na potu do tega stanja prikazuje pregled cen, ki stalno padajo, da v nekaterih mesecih manj, vendar pa se vidi, da je tendenca navzdol stabilna.

V sledečem pokažem razvoj cen, kakor nam iste prikazuje indeks, napravljen na podlagi cen v l. 1913. Za stari kraj, to je Slovenijo in Hrvaško, kakor tudi Dalmacijo in druge dežele, ki so se pridružile Srbiji l. 1918 ob sklepu miru, se mora vzeti štirikratni iznos teh cen, da se dobi pravo številko. Spodaj navajam poseben primer. Za one čitatelje, ki ne poznajo besede indeks cen, navajam, da so pod to številko vzete cene gotove količine predmetov za vsakdanjo porabo, tako obleka, čevlji, jedila, razsvetljiva in sploh vse, kar rabi ena družina v gotovem času. Ker je to vzeto za eno skupino blaga in je postavljena zato skupna cena 100, si lahko vsak iz tega na prvi pogled, kako da so se cene teh predmetov gibale, če je podlaga vzeta v taki dobi, ki je vsem poznana. Podlaga za vse cene je vzeta iz l. 1913, to je leto pred vojno, v katerem so bile cene še normalne in so se kalkulirale na ceni zlate vrednosti denarja:

Leto 1913 povprečno	100
Januar 1923	2098
1924	
Januar	2034
februar	2101
marec	2040
april	1973
maj	1911
junij	1984
julij	1995
avgust	2049
september	1978
oktober	1981
december	2112
1925	
Januar	2012
marec	2009
maj	1933
junij	1842
julij	1785
avgust	1642
september	1621
oktober	1672
november	1597

Kakor je razvideti, je v novembru minulega leta indeks poskočil za 25 točk, ali se naša l. 1925. Za Slovenijo pomnil to radi relacije 4:1, ker so se krope zamenjale v dinarje, da je draginja v teh krajih sedaj nasproti januarju 1913 za približno 64 krat večja, kakor pa je bila pred vojno. Nasproti januarju minulega leta je draginja padla za skoro 20%, ker so bile takrat cene za 80 krat višje, kakor pa l. 1913, sedaj pa so še 64 kratne mirovne cene. Kakor je torej videti, draginja silno pada, čemur je glavni vzrok: povišanje vrednosti denarja in vpeljava rednega gospodarstva doma, s katero se zvišuje produkcija, nadeja tudi dobre letine, ki so doslej več, kakor povprečen uspeh.

Seveda Jugoslavija danes še ni tako urejena, kakor bi morala biti, ker manjkata še predvsem dva glavna pogoja, od katerih je odvisen nemoten razvoj države. To sta predvsem ureditev valute, to je njen prenos na zlato podlago ter ureditev naših zunanjih dolgov. Glede zadnje točke čitam ravno poslanec predsednika Združenih držav Ameriških, Coolidgea (10. dec.), v kateri omenja tudi Jugoslavijo in goji nado, da bo Jugoslavija v bodočem letu konsolidirala svoj dolg Ameriki. Zato se že pripravljajo naši delegatci, da poroma v Washington in da poskusi urediti to stvar, kakor so dosedaj storiili še Angliji, Belgiji in Italijani. Dolgovi Jugoslavije se delijo na štiri dele, to je predvojni, vojni, povojni in obveze iz ugovora v Inabruku, ter je vsega skupaj 25 milijard dinarjev, kojih obresti bi znašale letno 467 milijonov Din. Ako te obresti preračunamo v dolarje, bi znašale obresti po kurzu Din 55 za en dolar, približno 9 milijonov na leto. Tolklo znašajo vsi dolgovi Jugoslavije; Amerikanci pa bo v glavnem zanimali dolg, ki ga ima Jugoslavija v Ameriki. Ta znaša \$64,486,392, to stanju dne 1. junija 1925, ko je izšel uradni komunik o naših dolgovih. Predsednik Coolidge je navedel v svoji poslanici naš dolg sicer samo z zneskom 51 milijonov, naše uradno poročilo pa šteje najbrže vsa posojila v Ameriki pod skupno številko. Ko bo urejen ta dolg v Ameriki, bo odvaljeno glavno breme ter bo takrat mogoče pričeti misliti na stabiliziranje dinarja in njegov prenos na zlato podlago. Upanje je, da bo to izvršeno v l. 1926, da se pojavljajo razna mnenja, ali bi bilo umešno napraviti še sedaj to ali ne, češ da bi gospodarstvo trpelo preveč, če se

še sedaj stabilizira valuta. Res je, da je treba premisliti marsikaj in da dajo misliti vzgledi držav, tako Nemške, kakor tudi Avstrije, v katerih brezposelnost in huda kriza naravnost uničujeta gospodarstvo, vendar je to le v gotovem delu posledica stabilizacije denarja. Finančni minister namerava obenem s pogajanjem glede dolga v Ameriki sondirati teren za veliko ameriško posojilo, ki naj bi tvorilo bazo za ureditev naše valute. V koliko bo to mogoče, bo v Ameriki prej vedeli, kakor pa mi tukaj, tako, da glede tega lahko zaključim svoje poročilo.

Važen pomen za gospodarstvo Jugoslavije in konsolidacijo naših razmer pripada zahtevi parlamenta, ki je bila stavljena v zadnjih dneh, namreč po izenčenju davkov in po pričetu štedenja na vseh koncih in krajih. Parlament je zahteval od ministr predlog za ukinitve nekaterih ministrstev za redukcijo odvišnega uradništva in za predloge, na podlagi katerih naj se prične štediti, da bo mogoče znižati davke in spraviti proračun v sklad z dohodki. Naj navedem še številke državnega proračuna, ki rastejo od leta do leta in ki morajo dobiti pokritje v povečanih državnih dohodkih:

Proračun je znašal za upravno leto	Din
1919-20	1,558 milijonov
1920-21	3,994 "
1922-23	6,694 "
1924-25	10,440 "
1925-26	11,910 "
1926-27	13,000 "

Da bi mogel ostati zadnji proračun za l. 1926-27 tako neprimerno visok, kakor ga namerava predložiti finančni minister parlamentu v dobilitev, je izključeno. Od vseh strani se javljajo ugovori in razne kritike ga izpodbijajo do višine zadnjega proračuna 1925-26. Kritizira se predvsem površna sestava in neprimerni poviški, ki si jih dovoljuje razna ministrstva predlagati, tako, da je sigurno, da bo proračun precej znižan. Glavni ugovor je predvsem ta, da je nemogoče predložiti proračun v takem povišku danes, ko je vrednost denarja za preko 40% poskočila, kajti če druge države morejo znižavati svoje proračune, zakaj ne bi mogla tega Jugoslavija. Predvsem se zahteva znižanje števila ministrstev, kojih je sedaj 17, kajti če more svetovna država Britanskega Imperija izhajati s 7 oz. 8 ministrstvi, je gotovo neprimerno, da 13 milijonska Jugoslavija vzdržuje lukusa 17 ministrstev. Nadalje je ostal predmet kritike in važen program v štedenju znižanje številnega uradništva, katerega je danes 270,000. Ako se bo resno pričelo a štedenjem, je verjetno, da bo konsolidacija, ki je sedaj že precej napredovala, dosegla oni nivo, da bo mogla Jugoslavija reči na vseh poljih, da je moderna država in sicer v vsakem oziru. Od ideala, ki ga kaže v državnem gospodarstvu Amerika, smo pa seveda še mnogo oddaljeni in ga ne bomo nikdar dosegli.

Ako ressumiram vse, kar sem dosedaj povedal, si lahko naši rojaki predstavljajo vsaj nekoliko položaj države Jugoslavije v celoti ter razvidijo iz tega, da bo mogla iti nasproti lepši bodočnosti. To je država v celoti. Glede Slovenije same pa je položaj težak in nikakor ni rožnat. Davki v Sloveniji so, kakor sem že omenil, silno visoki in so vzrok, da se premnogi kmetje zadolžujejo in da beže ljudje z dežele ter da bi vse rado v Ameriko. Ker je ta zaprtja, pridejo v poštev druge države, tako, da je izseljevanje pri nas in v Dalmaciji, kjer so iste prilike, predmet javnih razgovorov. Slovenija sama bi se mogla rediti s svojo industrijo, vendar pa davki, carine in huda konkurenca omejenih držav ter nerazumevanje našega stališča v centru države silno otežujejo gospodarsko stanje Slovenije. Čuti se, da je Slovenija na meji in zdi se, kakor da bi bila nekako odveč celoti države. Mogoče so tega kriva tudi politična udeleževanja Slovencev! Moje zadnje opazke bodo morebiti nekoliko več pripomogle k razumevanju položaja v starem kraju, ker bi sicer tožbe in tarnanja sorodnikov Amerikancev morebiti ne bilo lahko razumeti, ako se sicer ugoden položaj države ne premoti tudi s posebnega stališča, v katerem se nahaja sedaj Slovenija.

FRANČKA

Gospodar je bil bogat, samogoten kmet, takole okoli petdesetih. Stiskav in lakomen je bil kakor pač vsak kmet. Pa zapoveden, močan in trščat dedec, da sem se dolgo čudil, kaj si more pomagati s sirotino in suhotno ženo; saj je je bilo vse skupaj komaj za dobro njegovo pest. Ampak pridna in varčna je reva bila kakor tiste strupenice, ki jim je gospodar tako rad stregel. Ženica pa menda ni bila prav trdnega zdravlja. Njej pa vendar ni stregel tako. Da, trd je bil — da bi ga vrag!

O, tisti gospodar je bil tiž, da malo takih. Marsikaj sem slisal o njem, dosti sem sam videl. Kakšen je šele moral biti, ko je bil mlad! Kako si je znal pomagati, da je imel zmerom vsega dosti, veselja in zabave pa, kolikor je hotel!

Nekoč je šel v hosto po drva. Sedel je spredaj na prečici in se ni dosti brigal za konja. Dobrovoljno si je švignil in veselo gledal po njivah in lazih. Sonce je pallio in peklo, da se je čutilo še skozi goste veje velikih bukev.

Na svetli in veliki jasi je mulila plevel iz korenja komaj osemnajstletna deklica.

"Frančka," je zavpil gospodar, "stopi za menoj, da boš muhe branila, ko bom rklje nakladal."

Dekle je vstalo, malo premislilo in zapiličilo palico v zemljo; po obrazu se ji je razila komaj vidna rdečica. Gredoč si je odpenjalo pripeto krilo in skočno sedlo na soro.

Gospodar jo je še enkrat pogledal čez ramo in je rekel: Hi-ho! Nič drugega.

Voz je počasi odskakoval čez debele korenine, ki so preprežale kolovoznice. Prijeten hlad je sveže dihal v gozdnom polmraku. Možu je bilo pa vendarle vroče. Odšel si je srajco, da se sakosmatile široke prsi, in pokazale debele žile na močnem vratu. In tak hrust je imel tako slabotno ženo! Kar gorelo je

in njega. Klobuk si je pomaknil na tlinik, glava mu je silila na prst. Teško je dihal in na kratko, a žile so se mu debelle, kakor bi težko nosil ali hudo trpel.

Frančka je sedela postrani, da ji je mečasta noga po pasu svnila izpod rdečkastega krila, z eno roko se je držala zakrivljene ročice, oblo napeto opraje se ji je skokoma potresalo z odskakovanjem voza. Pa to je menda ni motilo prav nič. Zamišljeno je gledala nemirnega ščinkavca, ki se je glasno ujedal in plašil od veje do veje. Cel zbor se je oglašal v gostih bukvah in se mu na vsa glas čudil. Še kosorepa vevica v hrastovem vrhu je plaho izpustila želod in se je s smelimi poletji previdno zgubila v daljnih vršičkih. Drugače je bilo pa vse tiho in mirno.

Ob potu na posekovoju so ležala okleščena debla. Kjer je stala stara, je že začela kipeti iz masne črne zemlje mlada hosta. Vmes je divjala gosta praprotna, kakor bi hotela zamoriti mladil zarod posekane hoste. Ob prisojnih skalah so rdele sočne jagode, med njimi se je morda skrival zviti gad.

Gospodar se je oziral sem, se je oziral tja kakor bi preudarjal, kako bi najlažje nalagal precejšnja debla, ali kakor bi pasal svoje arce na lepi hosti, ki je pokojno temnela okoli posekova. Pa res ni lepšega, kakor je bukovna hosta, če je lepo gojena. In moj gospodar je to znal. Hosta je namreč bila kakor opleta njiva. Nikjer ni bilo dušice se gošče, nikjer davčnega brbljuna ali nalomljenih vej; povsod naki red in sled skrbnih in previdnih rok. Gabri, grčavi in narodni, kolikor jih je bilo, so bili lepo obsekani in so rastle visoko, ne široko. Kjer je samevala smreka, je bila vitka, gladka do vršičke in široka kakor mlaj. Tudi breze so bile posebna lepota. Njoke, rayne, močne in gladke se so kosatle kakor dekleta ob nabišljah pred cerkvijo. In kakor tam fant ljubeče gleda vao to hostno veličast, dokler niso njegove ostre oči mehko in veselo pobožale sočno Frančko.

"Ali bova kaj poživela?" prvi mož in se komaj vidno namuzne deklini, ki si je trdo odčehovala kosmato vejo, da bi otapala muhe.

"Saj nisem trudna," se je branila. "Kar naloživa, pa je!"

"Ti nisi trudna, jas pa sem. Glej, kako se potim!"

Razumevajoče se je nasmehnila, ko je stopil prav blizu nje, ji vzal vejo in jo zapičil konju za komat.

"Zdaj pa sedi tja na mah," se je dedec smehljaj in se delal, kakor bi bila prišla samo zato semkaj.

Kar zardela je. Poređen smehljaj ji je švignil iz sinjih oči. Nehote se je ozrla in se takoj spet ujela z gospodarjevimi očmi.

"Saj ni nikogar —!" je hropeče dejal in jo prijel za roko.

Dekle je hotelo odtegniti, ali viharina strast je sklenila njegovo močno pest. Ko se mu je hotela siloma iztrgati, jo je potegnil tesno k sebi in ji položil svoje težko roko okoli vitkega pasu. Nagonski odpor samosvoje samice se je zbudil v njenem razburjenem arcu. Ampak samo za kratak hip; kajti silni človek jo je objel z obema strašnim rokama in jo je nesel na mah, čeprav se je upirala in branila kakor je mitala, da je treba. Sedel je na na mehka tla in si jo je položil v naročje. Iz oči mu je udarjal paleč ogenj, ki vanj ni mogla gledati. Z onemoglimi rokama si je pokrila zardel obraz in ni prav vedela, ali naj bi lhtela ali se smejala.

Kaj ni to neznanako čudno: — tale mož, ki ni z nikomer prijazen, pa...?

Z eno roko ji je božal mehko lice, kolikor ga niso zakrivale njene rahlo se umikajoče roke, in gladil kodre s čela, z drugo pa ji je spretno odpenjal napeti oprsnik, da je sramežljivo zakipele prenežna belina mladostno krepkih nedrij. Ko je začutila drget njegovega telesa in trepetajoče roke, ki so nasilno in smaglasno osvajale njene skrite čare, ji je zavrela kri. Skočila je kvišku in je tiščala roke na pr-

si, in oči ji je plala blesna groza. On pa je molče segel za njo in jo je položil kraj sebe. Z eno samo kretnjo je sionil njen odpor. A ko je začutila na ustnih in na razgaljenih prsih njegove bodeče ustnice, je postala moč njene volje tako nezavedna in slaba, da ji je upadla še prej, predno ji je mogla zbuditi še zadnji odpor. Po vsem telesu jo je oblivala prečudna in prijetna toplina.

V rdečem zvoniku za tiho in lepo hosto je ura udarila štiri. Njen brnči odmev se je lovil s šepetom zelenih bukev. Konj je hrzal in nemirno bil in kopal črno zemljo.

Frančka se je svojemu gospodarju tako prikupila, da brez nje skoraj živeti ni več mogel. Kjerkoli in kadarkoli je le utegnil, se je opajal na njenih sočnih ustnicah kakor pravi nenasitni brencelj, ki se ne da oplakniti ne odgnati. Včasih se je zdelo, da za zanemarja vse svoje mnoge opravke, pozablja na vse potrebne obzire in se kar samo opijanja v svojem velikem grehu. Drugače pa je bilo gotovo, da je ta jesenska ljubezen moča čudovito pomlajala in poživljala.

Dekle je imelo svojo zabavo z njim. Močno ji je bilo všeč, da jo je tako rad imel ugledni in bogati gospodar, ki je bil drugače trd in malobeseden, skoraj z vsakim nepriznan človek. Sicer pa ji ta peregrena ljubezen ni segala ne v arce ne v njen življenski mir. Vsa reč kot taka se ji je zdela močno nezanimiva, skoraj dolgočasna in bolj zadeva dobričajočega se moža kakor pa vzrok, radi katerega bi se bila mogla ali morala kakorkoli posebno vznemirjati. Z nekako grozo in s tiho osupjenostjo je spoznala, kako tesne in trdne vezi jo žejejo šele oni dan, ko je silni mož zaječal v nenadni ljubosumnosti.

"Kaj postajaš z Tonetom?" je drhtel v skriveni jezi.

"Ogovoril me je, pa-ava govotila..."

"Z nikomer mi ne govori! Nočem..."

Ali ni to čudno? Postoji s fantom, lepim in mladim, pa je hud gospodar, ki ni ne lep ne mlad, pa se ga vendar boji in ne more ubraniti, čeprav bi včasih hotel. Ne da bi se bila morda česa kar naravnost kesala, ji je bilo po tem pogovoru vendarle težko in tesno, ko je v nemirnih nočeh z žalostjo v arcu hrepenče poslušala, kako mlo in živo pojo fantje na vasi. Ob takih urah, ko je mehko kopnenje anubeče mladosti drhtelo nad tihimi selom, in je srebrna mesečina vasujoče sedela na njenem oknu in jo božala s svojimi tajnimi prsti, se je kar naenkrat prikradel neumiljeni črv in jo je boleče grizel globoko v arce. Ali bi jo tudi grizel, če bi imela prijatelja med onimi, ki zdajle prelivajo svoje hrepenenje v zgovorne pesmi in ki roteče in proseče vzdihujejo z glasnimi vriski, prekipavajoče radosti in mlade sreče polnimi?

Kakor bi bila očitna grešnica, nihče ne uka za njeno uho, nihče ne hodi pod njeno pozabljeno okno. O, kako bi tudi, ko pa je gospodar privezal k hiši hudega psa? Kajti sam jo hoče imeti, povedal ji je. In tako ima ljubeča, kakor ga ima malokatera, in je in mora biti njena zmotna ljubezen tajna, tajna... Le bukke v hosti, skedenj in konolec in vaa druga akrita gnezda poznajo njen čudni greh. Greh? — Kaj je to greh, res greh? Ali ni greh, pravi greh je dejanje, ki ga storimo v škodo svojega bližnjega, storimo zlobno in hudobno, neumiljeno? Ali pa, če opustimo, česar ne bi smeli s ozirom na mir in srečo drugih ljudi?... No, in kraja ni greh? Glej, bolhni in pridni ženi, ki ti zaupa, si ukradla moža, njeni hiši mir in srečo, nedolžnim otrokom očeta! Kaj je večji greh kakor to, Frančka, ki se skriva pod odejo in joka, ko bi lahko vrisala in pela v pravični ljubestni Tonetovi ali kogarkoli?... Nisem ukradla, je vpilo njeno ubogo arce, nisem ne moža ne očeta! Izgovorila sem si, da mu nočem in ne smem biti napoti ne v hiši ne zunaj hiše! Vsemu je pritrdil in dejal, da sem mu jaz samo mli in dehtel nagelj, ki ga veseli in pomlaja!

In Frančka se je obračala in obračala na svoji vroči postelji in je z velikimi, nemirnimi očmi gledala v okno, s katerega se je

polagoma umikala vasujoča mesečina... Vsa noč, takole po takih in enakih bojih njene razpaljene duše, je vstajala odločna misel, da bi pobegnila in si drugod poiškala svoj kruh; a ko jo je prespala in je zjutraj zagledala silnega moža, ki jo je skoni priprti očeni špranjici otipaval, je v sladki grozi le iztežka premagala glasni krik, ki jo je davil v grlu. In vendar se dolgo ni mogla odločiti, da bi mu naznanila svoj sklep. Potem pa ji je bilo skoraj že žal, tako se je bil mož ustrašil.

(Konec prihodnjic.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v salogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je dopis pri nas kuhani vino je najboljši in najcenejši.

Grosorijem, sladničarjem in v prodajalne količine dajmo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijah na:

FRANK OGLAR, 4401 Superior Avenue, Cleveland, O.

In njih jim pošljem po pošti zavoj dovolj za pet mesecev za \$1.25. Naaloviti na: H. H. Von Schlick, President, 8 Marvel Building, Pittsburgh, Pa.

TUREK, 5. JANUARJA 1924

Trudni in Nervozni ljudje naj se novo veselje v Nuga-Tone

Je učinkovita in hitra.

Kri mora imeti železo, živi pa železo. Nuga-Tone daje železo krvi žveplo živcem. Ista je znanstven ditelj krvi in živcev. Čudovito je, ko hitro Nuga-Tone povrne življenjsko moč izčrpanim živcem in mišicam. Napravi rdečo kri močne in mirne in se in počne njih moč vajtrajnosti. Je blažilen spazem, dober tek, do prebravo in mnogo navdušenja in veselja. Če se dobro ne počutite, vaša dolžnost, da jo poskusite. V nič ne stane, ako vam ne stori dobro. Je prijetna za vžijati in počutiti v hosto boljše takoj. Če vam je le predpisal vaš zdravnik, potem pijte takoj v lekarno in kupite Nuga-Tone. Ne sprejmite nadomestil. Vživajte par dni in če se ne počutite boljše, če ne izgledate boljše, nesite ostalo nazaj lekarnarju, ki vam bo povrnil v denar. Izdelovatelj Nuga-Tone uhtevajo od vseh lekarnarjev, da jim dajo za isto in povrnejo denar, če niso zadovoljni. Priporočena, jamčena in na prodaj v vseh lekarnah. — (Adv.)

Ali želiš znati pravilno pisanje in čitaj angleško? Naroči si "Slovenko-angelsko slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Da prebrane hitro prebrat in se obratujete pred plačilno

SLOVANSKI ZELIŠČNI ČAJ

je vreden desetkrat svojo ceno. Vsaka družina morala bi imeti to čisto zeliščni zdravilo; za odpravo, pri zaprtosti, reumatizmu, želodcu, jetrnih in obistih neredov in za izboljšanje krvi.

Ogledite se pri vašem lekarnarju za največje še danes: cena 35c, 75c in \$1.25. Opomba: Veliko ljudi živi na farmah, kjer ni lekarn, ti potrebujejo ta zdravilo.

Krasen spomin je

Zgodovinska spominška S. N. P. J. knjiga

"AMERIŠKI SLOVENCİ"

Knjiga je ilustrovana z nad 200 slikami, obsega 632 strani, je krasno trdo vezana v plavih platnicah in ima zlate črke besedilo na hrbtu, ter krasen zlat znak S. N. P. J. na sprednji platnici. Sobratje in sestre S. N. P. J., ter drugi rojaki, knjiga je prvovratno delo in na finem Star English papirju tiskana. Naročite takoj!

Cena je \$5.00

s poštnino vred.

Naročnino pošljite na upravništvo Prosveta, 2857 So. Lawndale ave., Chicago, Ill.

Naročite lahko tudi ZAPISNIK 8. REDNE KONVENCIJE SNPJ., mehko vezan, cena 50c

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJ TISKARNI.

CELE ZMERNE, UNJSKO DELO PRVE VESTA

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2857-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ZELJO TUDI VSA DUMENA POJASNILA.

Dvanajst let v samostanu

Spisal Joseph McCabe, bivši frančiškan in profesor v semenišču. Prevod A. K.

(Dalje.)

Vedno se bom spominjal prijaznosti moje prvega profesorja in večine posnejših učiteljev. Saj so postopali z menoj kot s priljubljenim vzor-učencem. Vendar ta opis edine šole, ki mi jo je dala rimska cerkev poleg bogoslovskega študiranja, ki mi je sedaj brespomembno, bo zadostoval v odgovor amsnim pogostim trditvam, da sem dolžan znanost svojih jezikov, vede in zgodovine cerkvi. Znanost kakoršno posedujem, je delo tridesetletnega in mučnega osebnega dela. Še v latinščini cerkev da samo elementarni pouk, zato je tako malo menihov, ki bi bili smožni čitati Virgila.

Ti dnevi pa niso bili najslabši v našem sarašičnem kolegiju. Naš profesor je bil skrben in delaven duhovnik, obložen s premnogimi nalogami. A prišel je čas, ko je bilo še manj preudarnosti, da niso zanemarjali samo dijakov, temveč celo aspirante, ki so imeli ravno stopiti v samostanako življenje, ki so imeli več svobode kakor bi jo imeli v kateremkoli kolegiju na Angliškem. Sistem je nekoliko boljše danes. Še meni samemu je bilo čez deset let zaupano, da nalogo izboljšam. Zdaj pa naj preidem na moje prvo spoznanje z notranjim delom samostanskega življenja.

III. POGLAVJE.

Novicij.

Novicij je epizoda v treniranju samostanske, ne povetne, duhovščine: To je doba preizkušnje pripravnika za samostanako življenje. Menih katerekoli reda ali kongregacije, ali pa redovnica, mora preživeti najmanj eno leto kot novic, predno mu je dovoljeno, da se zaveže s resnostjo zaobljube. Med to dobo morajo preizkušati vso strogost puščavniškega življenja, v katerega se zavežejo in višji jih pri tem dostikrat preiskujejo in dosledno opazujejo. To je modro urejeno, da se kolikor mogoče zabrani olajšanje pri težavi tega nepreklicnega koraka. Ker med to dobo ni dovoljeno nikako formalno učenje, je a tem tudi pretrga na izobrazba samostanskega duhovništva.

Prvotni namen ustanoviteljev samostanskih redov ni bil, da bi se poznala kakša razlika med posvečenimi fratri in samostanskimi kosi. Frančišek Asiški, ki sam ni bil duhovnik, je enostavno naredil nekako pravilo za življenje, nekako omiljenje njegovega lastnega izvanrednega življenja. Svojim pristajalcem je po predpisani preizkušnji dovolil, da se zavežejo z zaobljubo in vodijo enako življenje. Naivno je predpisal: "Ne pustite tistim, ki plama ne poznajo, da bi se ga skušali učiti!" Pa kakor so mu pripisovali božansko navdahnjenje, ko je prvič pisal pravila za svoj red, je kmalu spoznal potrebo za drugačno uredbo med fratri. Imenoval je

Antona Padovanskega, naj učil med avpili brati bogoslovje. Še ni bilo dolgo let v grobu — do njegove presgodnje smrti je pomagalo šolanje radi rastoče lumparije v njegovem redu (svetnikši Anton Padovanski je bil že javno bličan v samostanu Araceli v Rimu radi svojega trdovratnega odpora proti korumpiranemu) — ko je intelektualna mrzlca trinajstega stoletja popolnoma obvladala red. Na stotine fratrov se je znašlo po vseučiliščih, celo na profesorskih stolcih v Oksfordu, Parizu in Kolnu. Stopnjema so kosi postajali navadni sluga duhovnikov, medtem ko se je organiziralo učenje posvečencev.

Od tistega časa pa do našega stoletja so bili neofite (novi spreobrnjenel) ljudje vije strogosti. Po dvanajstih mesecih preizkušnje in molitev jim je bilo dovoljeno, da smejo narediti zaobljubo k "poklicu", katere zaobljube ni mogoče preklicati. Zadnje čase pa, ko so pričeli vpeljevati pripravnike v bolj zgodnji mladosti, se je hitro razvil stari benediktinski običaj za sprejemanje mladeničev v nečni mladosti, katerih starši so sklenili, da otroci morajo postati menihi iz kakoršnihkoli finančnih ali političnih vzrokov. Pil IX. je izvršil važno spremembo v tem oziru. "Attenta raritate vocationum" — gledajoč na redkost onih, ki si izberejo redovniški poklic — je odkrito izpovedal, je dekretiral, naj obetojata dve vrsti zaobljube. Storjen bi bil prevelik greh proti človeški naravi, če bi dečkom šestnajstih let dovolili, da lahko storo nepreklicno zaobljubo tako strogega značaja. (Papeš si prilasta pravico, da odvzela zaobljubo, pa dejstveno so v praksi zaobljube neodvezne. Samo en slučaj je še bil, kjer se je papeš poslužil moči, pri čemur pa ni treba še dodajati, da je bil slučaj, ko se je šlo za člana bogate kraljeve hiše, kateremu so pretili s izključitvijo.) Istočasno pa se je jasno pokazalo, da ne bodo redovi izumrli radi pomanjkanja kandidatorov. Tako je bil sklenjen kompromis. Dečkom je prosto, da vstopijo v samostanski novicij za petnajst letom in store takovane "priproste" zaobljube s šestnajst letom. Papeš je pripravljen od priproste zaobljube dati odvzeto in general samostanskega reda jih lahko anulira, če se novic pokaže kot nezadostnega. "Resna" in neodvezne zaobljube se zdaj store pri devetnajstem letu, s čemur se pripravniku pušajo tri leta kot nekaj pošvetni novicij.

Na ta način so mislili, da bodo zavrnili kritiko nasprotnikov samostanstva, istočasno pa pridobili dečke v zgodnji mladosti, kajti lahko si mislimo, da bi le malo dečkov bilo pozneje pripravljenih vložiti v Rim prošnjo za odvzeto in za povratek k svojim družinam. Na ta način se je uvedla tudi dvanajstmesečna preizkušnja poleg dveh ali treh let v samostanskem kolegiju. Da sem privrčen napram menihom, moram dodati, da nisem nikjer še dočel slušaja, da bi bile stavljenе težave na pot koga, ki je hotel odvzete obtožbe o nasilnem zadrževanju v samostanih je po mojih doživljajih brez podlage.

(Dalje prihodnjic.)